

АКТИВНОСТИ ВО ЕСЕН ЗА ПЧЕНИЦАТА

Пченицата е најважната поделелска култура, која се користи во мелничката, прехранбената индустрија, како надомест на јачменот во индустријата за пиво, како добиточна храна (цело зрно, отпадоци при мелење), како носечка култура (потпора во производството на крмни култури). Во земјоделското производство најважни видови пченица се:

- обична или мека пченица (озимна и јара (пролетна)) форма, и
- тврда пченица

Најзастапена е озимната форма, која се сее во есен, која подобро поднесува ниски температури, нејзината вегетацијата трае подолго, но остварува поголеми приноси.

ПОЧВЕНО-КЛИМАТСКИ УСЛОВИ ЗА ОДГЛЕДУВАЊЕ

За пченицата најдобро одговара почва која е длабока, плодна, обезбедена со хранливи материи во достапна форма, умерено влажна, оцедна, со слабо кисела до неутрална реакција, чиста од плевели. Пченицата не поднесува тешки, збиени почви, многу лесни и песокливи почви, како ни почви со висока содржина на хумус, во кој случај полегнува и страда од болести. Најпогодни се црнземи, алувијални, смолници, плодни делувијални и сл.

За пченицата најдобро одговара континентална клима. Најповолна температура за `ртење и никнење е 14-20°C, при што никнува за 5-7 дена. На температура од 7-8°C никнува за 17-20 дена, а при пониски температури `ртењето и никнењето се успоруваат. Кога има 2-3 листа, ако е добро вкоренета и исхранета, може да поднеси до -20°C, а кога е покриена со снежна покривка издржува и пониски температури.

ПЛОДОРЕД

Одгледувањето во монокултура негативно се одразува на приносот од пченица од следните причини: заразување на површината со плевели, болести, штетници, како и еднострано користење на хранливите материи. Најдобри предкултури за пченицата се легуминозните (грав, грашак, граорица, соја) и окопните култури (компир, бостан, пченка и сл). Треба да се

внимава на времето на прибирање на претходната култура, за да може површината за пченица навреме да се припреми.

ОБРАБОТКА НА ПОЧВАТА

Квалитетна припрема на почвата овозможува квалитетна сеидба, брзо и изедначено никнење. По правило, основната обработка на почвата треба да се изврши веднаш по прибирањето на преткултурата, ако тоа го дозволат почвените услови. После рани преткултури се врши плитко орање или длабоко тањирање, заради внесување на растителните остатоци и задржување на влагата, а потоа се врши орање на полна длабочина со внесување на основните количини минерално ѓубриво. Длабочината на основната обработка зависи од почвата, климатските услови и просечно изнесува околу 25 см, а треба да се изведе 2-3 недели пред сеидбата за да има доволно време почвата да слегне.

Со дополнителната или предсеидбена обработка (со тањирача, сетвоспремач или дрљача (брана) се создава иситнет површински слој со зрнеста структура. Се изведува на 20 см. Со оваа операција се внесува стартната количина минерално ѓубриво.

ЃУБРЕЊЕ

Најсигурно, најточно и најрационално ѓубрење се извршува врз основа на агрохемиска анализа на почвата.

За добар раст и развој на пченицата потребни се 140-200 кг/ха азот, 70-130 кг/ха фосфор, 80-140 кг/ха калиум.

Правила за ѓубрење

1. Основно ѓубрење: во есен се заоруваат ѓубривата за основно ѓубрење со нагласена содржина на фосфор и калиум и помал дел од азот, околу 1/3, на пр. НПК 7:20:30; 0:20:30; 10:30:20; 8:26:26 ... Ѓубривото рамномерно се расфрла по површината, се внесува на длабочина 10-20 см, така што ќе биде во близина на кореновиот систем на растенијата, од каде младите растенија ќе ги црпат хранливите материи.
2. Пред сеидбата се користи стартно ѓубриво со избалансирана содржина на хранливи материи, НПК 15:15:15; 18:18:18 ... Претсеидбеното ѓубрење има за цел во близина на растенијата да се внесе дел од хранливите материи, што ќе овозможи брзо и лесно задоволување на потребите од храна на младите растенија веднаш штом ќе поникнат.
3. Прихраната се изведува исклучиво со азотни ѓубрива и тоа во пролет.

Пример за ѓубрење

Со основната обработка се заорува 300 кг/ха ПК 20:30 и 100кг/ха уреа, со што се обезбедува 46 кг/ха азот, 60 кг/ха фосфор, 90 кг/ха калиум.

Пред сеидбата се користи 200 кг/ха НПК 15:15:15, со што се обезбедува 30 кг/ха азот, 30 кг/ха фосфор, 30 кг/ха калиум.

Останатите потреби од азот ќе се задоволат во пролет преку прихраната.

Кога нема подетална агрохемиска анализа на почвата се користи ориентационо 300 кг/ха НПК 15:15:15

СОРТИ

Остварувањето на високи и стабилни приноси и добивање зрно со соодветен квалитет зависи и од изборот на сортата. Сортата треба да се прилагоди кон подрачјето на одгледување, временските прилики, состојбата на почвата. За да се постигне генетскиот потенцијал на сортата, неопходно е да се применат сите потребни агротехнички мерки. Покрај квалитетот и приносот, сортата треба да биде отпорна на полегнување, мрзнење, суша и болести.

На пазарот има повеќе домашни и странски сорти. Некои од нив се македонска рана, македонска родна, балканија, БТ 04-069, рената, луција, апачи, викторија, маја, матеа, алкантара, авенју и др. Изборот на сорта, земјоделските производители, покрај гореспоменатите предуслови, ќе го направат и врз основа на тоа, кои сорти ги нудат овластените дистрибутери и снабдувачи со семенски материјал.

СЕМЕНСКИ МАТЕРИЈАЛ И СЕИДБА

Потребно е да се користи квалитетен, декларирани сертифициран семенски материјал. Семенскиот материјал мора да биде селектиран и дезинфициран. Сеидбата на квалитетно и декларирани семе е гаранција за успешно производство. Приносот во тој случај е за 20% повисок во однос на сеидба со недеklarирани семе. Рокот за сеидба во наши услови е од 01 до 30 октомври. Оптимален рок е 10-25 октомври.

Најчесто растојание меѓу редовите во сеидбата е 12,5 см. Длабочината на сеидба е 3-5 см, зависно од почвата (на лесни почви подлабоко, на тешки поптитко), влажноста и моментот на сеидба.

Потребната количина на семе за сеидба никогаш не е иста. Зависи од сеидбената норма, физичките особини на семето, рокот на сеидба, временските прилики и припремата на почвата за сеидба.

За сеидба се препорачува да се користат редосејалки со цел рамномерно распределување на семето, што доведува до изедначен посев, а тоа доведува до високи и стабилни приноси. Кога при сеидбата условите се сушни, пожелно е да се помине со валјак (кембриц) со цел да се покрие семето, да се поврзе со влагата за да се овозможи изедначено поникнување.

Во случај на сеидба после оптималните рокови, сеидбената норма треба да се зголеми за 10% за секои 10 дена доцнење на сеидбата. Сеидбената норма се зголемува и во случај кога почвата не е адекватно припремена.

Количината на семе за сеидба се движи од 250 до 300 кг/ха.

Пченицата би требало да се сее, зависно од сортата, врз основа на потребниот број зрна по м², а сеидбената норма се движи од 350 до 700 `ртливи семенки на м².

ЗАШТИТА

За заштита од болести најдобро е да се користи сертифициран семенски материјал со декларација, запрашен.

Плевелите кои предизвикуваат штети во посевот од пченица можат да бидат теснолисни, широколисни, како едногодишни, така и повеќегодишни. За заштита од плевели, покрај редовните агротехнички мерки кои треба да бидат навреме и квалитетно извршени, се користат и одредени хербициди за нивно сузбивање. На пазарот постојат голем број хербициди за сузбивање на плевелите. Примери за некои од нив кои се користат во есенскиот период се:

- Logran 20 WG - сузбива едногодишни и повеќегодишни широколисни плевели, се користи од есен после сеидба до пролет, 37-40 гр/ха со 200-400 л/ха вода, еден третман годишно;

- Seratte - сузбива теснолисни и некои широколисни плевели, од фаза 3 листа до фаза кога второто коленце е 2 см над првото, 250 гр/ха со прилепител Адигор 1-1,5 л, само еднаш годишно на иста површина;
- Lintur 70 WG - сузбива едногодишни и повеќегодишни широколисни плевели, се користи од есен после сеидба до пролет, 37-40 гр/ха со 200-400 л/ха вода, еден третман годишно;
- Axial 50 EC - сузбива едногодишни теснолисни плевели, се користи од два листа до појава на заставичар, 0,6-0,8 л/ха со 150-400 л/ха вода, еден третман годишно;
- Alister Grande OD - сузбива теснолисни и широколисни плевели, од 2 листа до крај на братење, 0,8-1 л/ха со 200-400 л/ха вода;
- Atlantis Star WG - сузбива теснолисни и широколисни плевели, од 3 листа до второ коленце, 0,2-0,33 кг/ха. Овој хербицид задолжително се комбинира со оквасувач MERO во доза од 2 л/ха, со цел постигнување на потполна ефикасност на хербицидот;
- Hussar OD - сузбива теснолисни и широколисни плевели, од 3 листа до заставичар, 0,1-0,12 л/ха.
- STOMP AQUA - селективен контактен и почвен хербицид, сузбива едногодишни класести плевели и ја намалува заплевноста со некои едногодишни широколисни плевели, после сеидба пред никнење, 3-4 л/ха.
- ROXY 800 EC - сузбива класести и широколисни плевели, по сеидба пред никнење, па сè до фаза на 3 развиени листови на културата, оптимално веднаш по никнење на културата, 2,5-3 л/ха.

Претходните два хербициди може да се користат и во комбинација, за да се прошири спектарот на делување и тоа STOMP AQUA 2 л/ха + ROXY 800 EC 2 л/ха.

На пазарот постојат и други ефикасни хербициди, а земјоделецот ќе ги примени оние со кои ќе постигне најдобра заштита на посевот.

Од штетниците како економски најзначаен е црниот житарец (забрус) кој има 1 генерација годишно, а најголемите штети ги прават ларвите со својата исхрана. Јајцата ги полага од август до октомври, а ларвите се испилуваат од крај на август до ноември. Опасноста од забрус доаѓа од монокултурно одгледување на пченицата. Затоа е потребно примена на плодоред. Со цел рано да биде откриен овој штетник потребно е постојано следење на посевот, визуелен преглед на површините. Економскиот праг за третирање во есен е 5-6 нападнати растенија на површина од 1 м². За сузбивање се користат соодветни инсектициди. Некои од препаратите се:

- CYTRHRIN MAX - доза 0,2 л/ха;
- Reldan 22 EC – 2 л/ха;
- Nurelle 550 D - 1 л/ха;
- Pison - контактен почвен инсектицид, доза 20 кг/ха.

Советник
Слаѓана Калајџиеска Бебекоска
АПРЗ Струга